

Hekta på fugl

«Kom og se, En steinvender!»: Teleskop og en god kikkert er viktige redskap for fugletitterne. Foto: Hanne Klemetsen

Fugler er fugler, sier vel de fleste. Mens mange andre blir både euforiske og fascinerte på grunn av de bevingede vesenene. Så, hva er det med fugletittere, som reiser land og strand rundt for hobbyen sin? Er de noen særinger?

Hanne Klemetsen

Publisert: 01.06.2019 kl 16:35

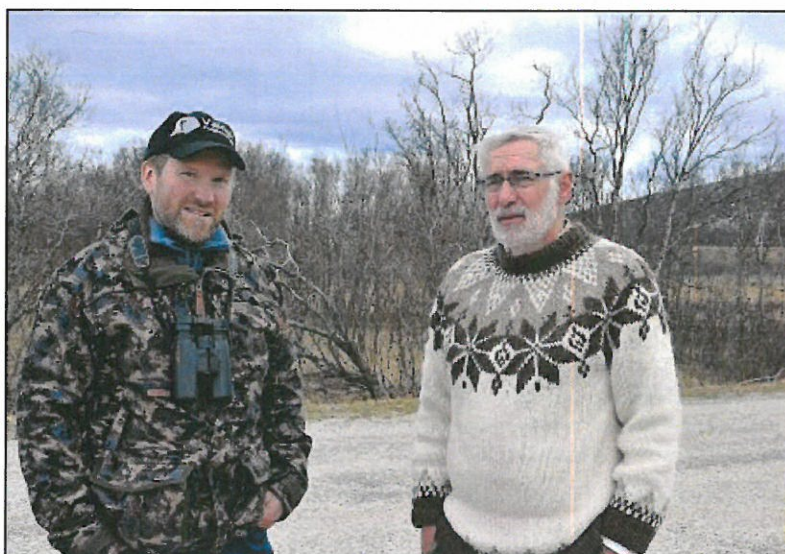
Løvsangeren, gråtrosten, fluesnapperen og de andre trekkfuglene kappes om å synge høyest i solskinnet utenfor bygdehuset på Veidnes. Og i fjæra lager vadefugler, ender og måker lyd. Nærmest til ære for de rundt 35 fugleentusiastene som nettopp har ankommet bygda på vestsida av Laksefjord.

Etter feiring av Norsk ornitologisk forening (NOF) Finnmark sitt 50-årsjubileum på Stabbursnes dagen før, gikk den årlige turen langs østsiden av Porsanger og over til vestsida av Laksefjord dagen etter - med flere stopp for å studere fugler.

Uslipt diamant

- Vi drar hit mest på grunn av polarsnipene. Og så får vi jo noen bonusarter enda, sier Jo Inge Vidal fra Brenna. Han har tidligere vært leder og styreleder i Norsk ornitologisk forening (NOF) Finnmark, og er nå leid inn som kjentmann på turen.

Vidal forteller at det som er så spesielt med polarsnipene, er de enorme flokkene som raster i Lille Porsanger og på Veidnes. Dette gjør at det også kommer fugleinteresserte sørfra og fra utlandet. For tre år siden leide NOF Finnmark to busser som de fylte med fugletittere til denne turen. Og de fikk valuta for pengene. 20.000 polarsniper på leira i Lille Porsanger gjorde susen. På 500 meters hold hørte de kaklinga fra fuglene svært godt, og med teleskop kunne de beundre fuglene.

Hobbyornitolog Jo-Inge Vidal er glad for den økende interessen for fugl i Finnmark, og ber folk informere om både artsobservasjoner og om eventuell faunakriminalitet. Til høyre Jim Wilson, som har forsket på polarsnipen i 15 år. Foto: Hanne Klemetsen

Dag Gjerstad fra Bergen er sekretær i NOF Finnmark. Han beskriver gjerne følelsen han får, når han beskuer titusenvise av polarsniper komme susende gjennom lufta og deretter raste under vårtrekket.

– Jeg blir helt euforisk! Helt oppildnet, sier han, nærmest med stjerner i øynene. Bergenseren utroper Veidnes til verdens beste vadefugllokalitet om våren i antall arter.

– Jeg blir helt oppildnet av å se titusenvís av polarsniper, sier Dag Gjerstad fra Bergen (i midten), og kaller Holmveien-området på Veidnes for vadefuglenes nirvana. Både han, Moray Souter fra Aberdeen i Skottland og Geir Harald Dreyer fra Bardufoss (fra høyre) reiser gjerne langt og lenge for å se på fugler. Veidnes bygdelag åpnet kafeen og stilte med koldtbord og gode varmmretter i anledning fugleentusiastenes tur utover.

Foto: Hanne Klemetsen

– Veidnes er en uslipt diamant!

«Hei, stupid!»

NOF Finnmark har over 300 medlemmer. Det siste året har det kommet 120 nye.

– 70 prosent av disse nye er kvinner. Vi gleder oss over det, og tror økningen skyldes at kvinner leser mer, og er mer opptatt av å ta vare på naturen i Finnmark, sier Gjerstad.

Laila Sivertsen fra Alta er en av de ferske som ble med på turen til Veidnes. Hun og mannen, som er fuglekjenner, meldte seg inn i NOF for ett år siden.

– Jeg syns det er så artig med kjøttmeisen; «Hei, stupid», høres det ut som den kvitrer, ler Sivertsen, når vi spør om hun har noen favorittsanger blant fuglene.

Altakvinnen har lært å lokke på ugler, og hun har vært med å ringmerke ugler og hauker.

– Det er kjempegøy, og veldig fascinerende å ha fuglene så nært at du ser dem i øynene.

– Og man blir mer og mer hekta, jo mer man lærer, sier hun, og skryter av hvor flinke de drevne hobbyornitologene er å lære bort sin kunnskap.

Halvering av polarsnipebestanden

Polarsnipeflokkene som raster i Finnmark kan ha titusenvís av individer, og er et stort trekkplaster for fugleinteresserte. Snipene mister 50 prosent av vekten under vårtrekket fra Mellom-Europa til Finnmark. Her raster de for å gjenvinne vekten, slik at de klarer ferden videre til hekkeplassene i Canada og på Grønland. Foto: Hanne Klemetsen

Jim Wilson fra England har bodd 40 år i Norge. Han og seks andre har studert polarsnipen siden 2004. I løpet av disse 15 årene har polarsnipebestanden som raster i Finnmark før de drar til hekkeplassene på Grønland og i Canada, minnet med 50 prosent.

I mai måned var han 14 dager på Veidnes, for å forske på bestanden. – Vi vet ikke hva som er årsaken til halveringen. Mange har begynt å trekke til Island i stedet for til Finnmark. Spørsmålet er hvorfor. Hva er likt og hva er forskjellig. På Island er det ikke vandrefalk, men det er det i Finnmark. Kanskje er det på grunn av vandrefalken? Vi vet ikke.

Kan risikere å skyte feil gås

Lille Porsanger (En fjordarm til Laksefjord), Veidnes og Porsanger er verdensberømt i fuglemiljøet, fordi der fins fuglearter som det ikke fins så mange andre steder ellers i verden. For eksempel polarsnipa. På Valda i Porsanger er det den utrydningstruede dverggåsa som er hovedtrekkplasteret. Bestanden har vært helt nede i 28 individer, men er nå oppe i 100, takket være uttak av rødrev i lešjavre-området.

– Det er viktig at de får kull, ellers trekker de østover, og i for eksempel Russland og Kasakhstan jaktes det hardt på dverggåsa, sier Jo-Inge Vidal.

Når det gjelder skadefelling av grågås, påpeker Vidal at det i en flokk kan være blanding av både kortnebbgås og sædgås, foruten grågås.

– Man må være en god kjenner for å skille artene. Ja, rett og slett proff! Ellers kan det hende man skyter fredete arter, advarer han.

Vidal forteller videre at det er ganske mange fuglearter i Lille Porsanger og på Veidnes, som er på den såkalte rødlista. Blant annet mange typer snipe, brushane og gråhegre. Foruten en registrering på 70-tallet på Mårnes i Porsanger, er gråhegrens hekke-lokaliteter i Finnmark registrert kun på Veidnes og i Komagfjord i Alta.

Verdens nordligste hekkelokalitet for gråhegre er registrert på Veidnes. Foto: Hanne Klemetsen

Viktig med observasjoner fra «vanlige folk»

Den økende fugleinteressen i Finnmark, kan man blant annet se på Facebook.

- Folk legger ut bilder og observasjoner, og det er kjempeviktig for forvaltningen. Hvis en kommune finner ut at det skal bygges noe en plass, kan det godt hende at vi sitter på informasjon om at akkurat der er det spillplass for brushane, sier Jo-Inge Vidal.

Han ber også folk ringe «Fuglevakta», hvis de skulle ha mistanke om eggtyver. Og det er ikke bare sjeldne arter faunakriminelle forsyner seg av. Selv vanlige arter som løvsanger og heipiplerke med både reir og egg, blir stjålet. Siden selges alt dette samt kartplott.

Ikke verre enn elgjegere og laksefiskere

Geir Harald Dreyer har tatt turen helt fra Bardufoss for å være med på fuglesafarien i Midt-Finnmark. Han sammenligner fugletitting med andre hobbyer:

– Vi blir jo ofte kalt fuglegale. Men vi er ikke mer sære enn for eksempel elgjegere, eller laksefiskere som står i timevis ved elva, smiler han. – Og det er ikke bare biologer som har fugleinteressen, men folk i alle kategorier.

Fugletitting er verdens raskest voksende hobby, med 50 millioner over hele verden. I Norge er det 12 ornitologiske foreninger med tilsammen 10.000 medlemmer.

Både Dreyer og Vidal sin interesse for fugler begynte i barneårene.

– En dag så jeg en ukjent kråke nedenfor huset. Da var det å finne ut arten, som viste seg å være kornkråke, sier Vidal. Siden «ballet det på seg», og når han kjøpte teleskop, åpnet en helt ny verden seg:

– Det er langgrunt utenfor Brenna, så man ser ikke fuglene som er langt borte. Men ved hjelp av teleskop observerte jeg gulnebbblom, sier han entusiastisk.

Artig med «kryss i boka»

– Hvordan reagerer dere hvis dere observerer en ny fugleart i et bestemt område?

– Enkelte ganger får jeg telefon fra fugletittere som er kommet sørfra, for å vite hva jeg har sett og hvor de bør dra. For hvis det er noe veldig spesielt, vil man jo gjerne ha et «kryss i boka», sier Jo Inge Vidal. Selv har han vært både på Utsira og Jæren, og har blitt kjent med masse folk i miljøet.

– Veldig hyggelige folk, og hvis man er fersk i faget, er det alltid noen som vil vise deg gode lokaliteter.

– Fugletittere reiser land og strand rundt for å se på fugler, men får ikke alltid de opplevelsene de reiser for. Er dagen ødelagt da?

- Neida! Det er en del av gamet, at man må ta i betraktning at den sjeldne fuglen noen har observert, kan være fløyet ett minutt før man ankommer. Man får uansett en fin tur, og kan hende ser man noe annet spennende.

- *Hvor tålmodig, på en skala fra én til 10, må man være som fugletitter?*

- Tja, hvert fall opp i 6, ler Jo Inge Vidal.